

Türkçede Büyükçül Üç Yazıbirimli Kısaltmabirimler: Öbek Sınırı ve Kavram İlişkileri Tartışması

Abbreviation Units Capitalized With Three Graphemes in Turkish: Discussion of Phrase Bounds and Concept Relations

Özge CAN

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Dilbilim Bölümü, İzmir,
Türkiye

Geliş Tarihi/Received: 08.04.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 11.05.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 21.06.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Özge CAN
E-mail: ozge.can@deu.edu.tr

Atıf: Can, Ö. (2023). Türkçede büyükçül
üç yazıbirimli kısaltmabirimler: Öbek
sınırı ve kavram ilişkileri tartışması.
Journal of Literature and Humanities,
70, 29-35.

Cite this article as: Can, Ö. (2023).
Abbreviation units capitalized with
three graphemes in Turkish: Discussion
of phrase bounds and concept
relations. *Journal of Literature and
Humanities*, 70, 29-35.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International License.

ÖZ

Kısaltma işlemi, dillerde farklı düzeneklerle gerçekleştirilmektedir. Ana amacı genellikle çoklu birliktelikleri daha ekonomik olarak ifade etmek olan bu işlem, Türkçe alanyazında pek çok farklı açıdan ele alınmış, farklı terimsel etiketler altında incelenmiştir. Bu çalışmada kısaltma işleminin sonradan elde edilen ürün kısaltmabirim terimiyle karşılanmış, Türkçede büyükçül yazıbirimli kısaltmabirimler arasından her yazıbirimin bir sözcüğü temsil ettiği üç yazıbirimli 250 adet oluşum, önce bütüncül bir dökümü yapılarak listelenmiş, daha sonra bu oluşumlar sözdizimsel olarak bağ(ım)lı oldukları öbek sınırları çerçevesinde hatları çizilerek kavramsal ilişkiler bağlamında tartışılmıştır. Türkçede kısaltmabirimlerin dil-içi yapıları ile kavram ilişkilerini odağına alan bu çalışmada, ayrıca çatışkısı olgusu yapay kısaltmabirimler üzerinden örneklendirilmiş, temel sayılı gerekçelendirilmiş, kısaltmabirimlerdeki kavramların zihinsel yanyanalığına yönelik önerisel çıkarımlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kısaltma Olgusu, Kısaltmabirimler, Öbek Sınırı, Kavram İlişkileri

ABSTRACT

The abbreviation process is carried out with different mechanisms in languages. This process, whose main purpose is generally to express multiple associations more economically, has been discussed from many different angles in Turkish literature and has been examined under different terminological labels. In this study, the product obtained after the abbreviation process is met with the term "abbreviation unit." About 250 abbreviates capitalized with 3 graphemes, where each grapheme represents a word in Turkish, are discussed. These formations are listed first from a holistic perspective, then within the framework of their phrase bounds and the concept relations are analyzed. In this study, which focuses on the intralinguistic structuring of abbreviations in Turkish and the concept relations, bracketing paradox phenomenon exemplified over artificial abbreviation units and the basic assumption is justified. Suggested conclusions have been reached on the mental juxtaposition of concepts in abbreviations.

Keywords: Abbreviation phenomenon, abbreviation units, phrase boundary, concept relations

Giriş

Kısaltma işlemi, dilde bir dilsel birimi olduğundan daha kısa biçimde kodlama işlemidir. Bu işlemin temel amacı özellikle fiziksel olarak görece uzun olan ya da sesletimi güç olan sözcük ya da öbeklerin yinelenmesinden kaçınarak hem yazılı hem de sözlü iletişimi en az çaba ilkesi çerçevesinde yalınlaştırmaktır. Bunlar dışında pek çok diğer olası nedenle ve farklı biçimlerde gerçekleştirilen kısaltma işleminin sonucunda ulaşılan birimler, çalışmanın devamında sunulan gerekçeler çerçevesinde terim karmaşasından kaçınmak adına bu çalışmada "kısaltmabirim" terimiyle karşılanmıştır.

Türkçenin sözcük yapısında bulunan kısaltmabirimlerin kimler tarafından nasıl oluşturulduğu, bunların konuşucular tarafından ne ölçüde, nasıl ve ne türden bağlamlarda kullanıldığı, kısaltma işleminin hangi özgül amaçlar doğrultusunda yapıldığı vb. gibi pek çok etmen, bu birimlerin biçimlenmesinde etkin rol

oyunmakta, tüm bu etmenler de Türkçedeki kısaltma olgusunun çözümlenmesinde sorunlara yol açmaktadır. Alanyazındaki kısaltma olgusuna yönelik pek çok çalışmada farklı sınıflandırmaların yer almasının altında yatan nedeni de bir anlamda ortaya koyan bu türden etmenlerin yanında, bir de dil-içi etmenler bulunmaktadır. Bu çalışmada da, Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimlerin dökümünü yapmayı ve bu birimleri söz konusu dil-içi etmenlerin öbek sınırı çerçevesinde hatlarının çizilmesiyle kavram ilişkileri bağlamında tartışmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle kısaltmabirimlerin alanyazındaki yerine, ilgili çalışmalarda bu birimler için yeğlenen terim ve kavramlara da yer vererek kısaca değinelim.

Kavramsal Artalan

Dilsel birimleri görece daha kullanışlı duruma getirmek için gerçekleştirilen kısaltma işleminden elde edilen kısaltmabirimler, dilin ses-bilgisel özelliklerine göre bir sözcük gibi sesletilebilen ya da sesletilemeyen bir görünüm sergileyebilmektedir. Sözelimi İngilizcedeki *laser* (**L**ight **A**mplification by **S**timulated **E**mission of **R**adiation) ve *NATO* (**N**orth **A**tlantic **T**reaty **O**rganization) gibi kısaltmabirimler, İngilizce bir sözcüğün olası “ünsüz-ünlü-ünsüz...” (Ü_{süz} Ü_{ünlü} Ü_{süz}...) ses örüntüsüne uygun olduklarından bir sözcük gibi sesletilmekte; dolayısıyla sözcüklerle koştut dağılım sergileyebilmektedirler. Birkaç yazımsal sözcükten oluşan öbeklerin genellikle ilk yazıbirimlerinin (*laser* örneğinde “of” ve “by” ilgeçleri dışarıda bırakılmıştır.) kodlanmasıyla yapılan bu türden kısaltmalardan başka, öbeği oluşturan seçili kuruçuların bir bölütünün alınmasıyla elde edilen kısaltmalar da bulunmaktadır. Örneğin Türkçenin ses uyumuna göre bir sözcük olarak sesletilebilir biçimdeki *TÜBİTAK* kısaltmabirimi, *Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu* ad öbeğindeki (buradan sonra AÖ) işaretli bölümlerin alınmasıyla; yani kısaltma işlemine tabi tutulan öbeğin ilk iki birimin ilk ve ikinci yazıbirimlerinin alınması, “ve” bağlacının devre dışı bırakılması, geriye kalan üç birimin ise yalnızca ilk yazıbirimlerinin kodlanmasıyla elde edilmiştir. Bu noktada kısaltmabirimlerin kısaltma işlemine tabi tutulmanın kimi özelliklerine göre (örn. unvan, element, işletme, yer-yön, ölçübürüm, organizasyon vb.) dillerde; küçükçül (örn. yy., çoğ.), büyükçül (örn. *CMUK*) ya da hem küçükçül hem büyükçül yazımla (örn. *Bçvş.*, *Perpa*) kodlanabildiği, ayrıca tek birimli (örn. *u*: uranyum) ve çokbirimli olabildikleri de belirtilmelidir. Ancak söz konusu kodlamalar birbirleriyle tutarlı bir biçimde yapılandırılıyor gibi görünseler de, kısaltma işlemine ilişkin dizgesel bir görünümünden söz etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Bu savunuya kanıt olarak Üstünova ve ark. (2009)’un iş yeri adları kısaltmalarının incelendiği çalışma gösterilebilir. Öyle ki Can ve Gözel (2022)’nin çalışmalarında ayrıntılı olarak ele aldıkları gibi, “kısaltma” terimi ve içeriği konusunda dahi alanyazında evrensel bir uzlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Sözelimi Türkçe alanyazında kısaltma terimi, kimi zaman İngilizcedeki *abbreviation*, *acronym* ve *initialism* terimlerinin üçü yerine de kullanılırken, bu terim kimi zaman *abbreviation* teriminin karşılığı olarak diğer ikisini kapsayan bir üst başlık biçiminde kullanılmaktadır. *Başlık kısaltma*, *başharfleştirme* ve *büyük harfli kısaltma* gibi terimler ise *acronym* ve *initialism* terimleri için yeğlenmekte, ancak kimi çalışmalarda bu işlemler sonucunda elde edilen birimlerin sözlükselleşme oranları ve potansiyellerine göre iki terim de birbirinden ayrıştırılabilmektedir. Ayrıca dildeki *kırpma* (clipping) ve *karma* (blending) işlemlerinin de, kimi çalışmalarda kısaltma başlığı altında değerlendirilebildiği söylenebilir¹.

Kısaltma işlemi ve bu işlem sonucunda ulaşılan ürün, Türkçe alanyazında ağırlıklı olarak kullanım ve kısmen yapı odaklı sınıflamalar çerçevesinde çalışılmaktadır. Sözelimi, Türkçede kısaltmalar üzerine yapılan pek çok incelemeye (örn. Gemalmaz, 1979; Atabay ve ark., 1980; Gürsoy-Naskali, 1995; Pekacar, 2004; Gül, 2017; Özşahin, 2017) baktığımızda, kısaltma işleminin nasıl bir düzenceyle gerçekleştirildiği ve bu işlemin terimsel etiketleri konusunda tam bir görüş birliğinin bulunmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışma, söz konusu tartışmalara dahil olma amacı gütmeksizin Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimlerin dökümünü yapmayı ve bu birimleri söz konusu dil-içi etmenlerin öbek sınırı çerçevesinde hatlarının çizilmesiyle kavram ilişkileri bağlamında tartışmayı amaçladığından, çalışmada kısaltma işlemi kabaca “*dilsel birimleri belirli amaçlar doğrultusunda olduklarından daha kısa duruma getirme işlemi*” olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan, alanyazında sözü edilen tüm ilişkili işlemlerin (başlık kısaltma, başharfleştirme, kırpma vd.) de çalışmamızda tıpkı İngilizcedeki *abbreviation* teriminin bütüncül gönderimi gibi kullanıldığı, buna bağlı olarak kısaltma işleminden elde edilen birimler için de türettiğimiz “kısaltmabirim” teriminin yeğlendiği söylenmelidir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada en kapsamlı kısaltmabirim dizelgelerini sunan Türk Dil Kurumu ve Dil Derneği’nin çevrimiçi siteleri taranmış, alanyazındaki tür ve sınıflandırmalar gözetilmeksizin tüm kısaltmabirimler belirlenmiştir. Belge tarama yöntemiyle, toplamda elde edilen 1728² kısaltmabirim verisinden en sık rastlanılan türün 336³ adetle büyükçül üç yazıbirimden oluşan kısaltmabirimler olduğu saptanmıştır. Kısaltmabirimlerin bileşenlerinin dizimsel düzlemdeki konumlarına göre açılımlarında kısaltmada yer alan bir yazıbirimin bir sözcükle karşılandığı açılımların çalışmamızın amacı doğrultusunda en elverişli veriyi sağlayacağı düşünülmüştür.

Kısaltmabirimlerin biçimlenmesinde kısaltmabirim bileşenlerinin *dizimsel ilişkilerinin* (syntagmatic relations) rol oynadığı açıktır. Dilsel birimler arasındaki dizimsel ilişki, alanyazındaki pek çok çalışmada farklı başlıklar altında ve farklı sınıflamalar çerçevesinde ele alınmaktadır. Üst başlık olarak *sözcüksel birimlerin birliktelik kullanımı* (co-occurrence), üst terim olarak da *eşdizimlilik* (collocation) altında toplanabilecek bu çalışmalar, dil incelemelerinde hatırı sayılır bir konuma sahiptir. Kimi araştırmacılar (örn. Jones & Sinclair, 2012) söz konusu olgu çerçevesinde yaptıkları çalışmalarda öbek ya da tümce sınırlarını göz önünde bulundurmazken, kimileri (örn. Smadja, 1993) sadece bu sınırlar içerisindeki birimlerin birbirleriyle olan ilişkisini gözetir. Bu çalışma, yukarıda da sözü edildiği gibi öbek olma sınırlarının, kısaltmabirim bileşenlerinin birlikte görünümünde bu birimlerdeki kavramsal birleşimlerin değerlendirilmesi açısından önemli

1 Kırpma ve karma işlemlerinin kısaltma olgusu kapsamında değerlendirilmesine ilişkin bir tartışma için Can ve Gözel (2002: 520-524).

2 Türk Dil Kurumu’nun kısaltma dizelgesinde 1045, Dil Derneği’nin kısaltma dizelgesinde ise 683 kısaltmabirime ulaşılmıştır. Bu kısaltmabirimlerden ortak olanlar tek birim sayılmış ve bu bütüncül sayıya ulaşılmıştır.

3 Bir kısaltmabirimin birden çok açılımının olduğu durumlarda (örn. SGK: 1. Sosyal Güvenlik Kurumu, 2. Sahil Güvenlik Komutanlığı) ya da açılımı “/” işaretiyle yer aldığı (örn. JGK: Jandarma Genel Komutanı/Komutanlığı), söz konusu kısaltmabirim yinelenerek sayılmıştır.

olduğu görüşüne dayanmaktadır. Gelinen noktada bulgularımız, Türkçenin sözcüklerindeki 250 adet büyükçül üç yazıbirimli gerçek kısaltmabirimde kodlanan yazıbirimler ve konuları çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Türk Dil Kurumu ve Dil Derneği'nden elde edilen büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirim dizelgesindeki 86 adet (%25,59) kısaltmabirimin bileşenlerinin dizimsel düzlemdeki konumlarına göre açılımlarında, bir yazıbirimin bir sözcükle karşılanmadığı, kısaltma işleminin uygulandığı öbeklerin farklı düzeneklerle kısaltıldığı saptanmıştır. Örneğin, BŞK: **Baş**komutan, DYP: **Doğruyol** Partisi, SNÜ: **Sinop** Üniversitesi, TGM: Kültür ve **T(?)**urizm Bakanlığı **T(?)**arıtma **Genel Müdürlüğü** bunlardan bazılarıdır. Hatta kimi zaman kısaltmabirimlerin açılımlarındaki bazı sözcük ve/ya sözcüklerin ilk yazıbiriminin kısaltmabirimlerde hiç temsil edilmemiş olduğu da gözlemlenmiştir (örn. BTF: **Baş**bakanlık **Tarıtma Fonu Kurulu**, TKB: **Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü**).

Bilindiği gibi, bir *sıralama bağlacı* (coordinate conjunction) olan "ve," birbirinden farklı anlam içerikleri olan birimleri bağlayabilse de, ancak ve ancak yapısal açıdan aynı türden sözcük, öbek ve tümceler arasında ilişki kurabilmektedir. Sözcülemi "Mehmet" ve "Umut" adlı öznelerin yemek yemiş oldukları bilgisini vermek isteyen bir konuşucu, her iki özne AÖ'yü de yalın durum biçimbirimiyle kodlamalıdır: [Mehmet_o ve Umut_o yemek yedi.] krş. [*Mehmet_o ve Umut'un yemek yedi.]. Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimli 336 kısaltmabirim açılımının 19'unda (%5,65) bu dilbilgisel birim görülmektedir. Bunlardan 14'ünde bir bileşenin bir sözcükbirimle temsil edilmediği saptanmıştır: **ANT** Akaryakıt İkmal ve Nato Pol Tesisleri İşletme Başkanlığı, **BTK** Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, **CTE** Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü, **ÇED** Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, **ÇGM** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, **EBK** Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü, **İSG** İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, **MKE** Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, **MTA** Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, **SEK** Süt Endüstrisi Kurumu Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, **SGM** Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü, **TAU** Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, **TGM** Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, **TRT** Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'dur. Geriye kalan 5 kısaltmabirimde ise bir bileşenin bir sözcükbirimle temsil edildiği gözlemlenmiştir (bu nedenle de odağımız olan 250 kısaltmabirim arasında değerlendirilmişlerdir): **AKP** Adalet ve Kalkınma Partisi, **BİB** Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, **GTÖ** Gıda ve Tarım Örgütü, **ÖDP** Özgürlük ve Dayanışma Partisi, **STB** Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.

Alanyazına bütüncül bir betimsel bulgu koymak adına şimdi Türkçenin sözcüklerindeki kısaltmabirimler arasından odağımıza aldığımız büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimleri listeleyelim, daha sonra birkaç tipik örnek üzerinden bu birimlerin biçimlendirilme süreçlerini değerlendirelim ve öbek sınırı sorunu çerçevesinde kavram ilişkilerini tartışalım.

Türkçenin sözcüklerindeki 250 adet büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimler ve açılımları şöyledir, **ABB** Avrupa Birliği Bankası, **ABD** (a) Ana bilim dalı (b) Amerika Birleşik Devletleri, **ABÖ** Afrika Birliği Örgütü, **ADD** Atatürkçü Düşünce Derneği, **AET** Avrupa Ekonomik Topluluğu, **AEÜ** Ahi Evran Üniversitesi, **AİK** Afrika İktisat Komisyonu, **AKB** Afrika Kalkınma Bankası, **AKM** Atatürk Kültür Merkezi, **AKÜ** Afyon Kocatepe Üniversitesi, **AKP** Adalet ve Kalkınma Partisi, **AMB** (a) Amerika Merkez Bankası (b) Avrupa Merkez Bankası, **AMK** Amerikan Merkez Komutanlığı, **AOÇ** Atatürk Orman Çiftliği, **AÖB** Avrupa Ödemeler Birliği, **APA** Avrupa Para Anlaşması, **APB** Avrupa Para Birliği, **APE** Avrupa Para Enstitüsü, **APF** Arap Para Fonu, **APÖ** Avrupa Parlamenterler Örgütü, **APS** Acele Posta Servisi, **ASF** Avrupa Sosyal Fonu, **ASK** Avrupa Standartlar Komitesi, **ASO** Ankara Sanayi Odası, **AST** Ankara Sanat Tiyatrosu, **ATB** Asya Takas Birliği, **ATK** Adli Tıp Kurumu, **ATO** Ankara Ticaret Odası, **AUA** Avrupa Uzay Ajansı, **AYB** (a) Avrupa Yayın Birliği (b) Avrupa Yatırım Bankası, **BAB** Batı Avrupa Birliği (Yeni adı: AB), **BAE** Birleşik Arap Emirlikleri, **BBP** Büyük Birlik Partisi, **BCP** Bağımsız Cumhuriyet Partisi, **BÇG** Batı Çalışma Grubu, **BDT** (a) Bağımsız Devletler Topluluğu (b) Birleşik Devletler Topluluğu, **BEÜ** Bitlis Eren Üniversitesi, **BİB** Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, **BİK** Basın İlan Kurumu, **BİO** Barış İçin Ortaklık, **BJK** Beşiktaş Jimnastik Kulübü, **BMT** Birleşmiş Milletler Teşkilatı, **BTP** Büyük Türkiye Partisi, **BVÜ** Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi, **CBÜ** Celâl Bayar Üniversitesi, **CGS** Santimetre-Gram-Saniye, **CHP** Cumhuriyet Halk Partisi, **CMK** Ceza Muhakemesi Kanunu, **CSO** Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, **ÇGD** Çağdaş Gazeteciler Derneği, **ÇHD** Çağdaş Hukukçular Derneği, **DAP** Doğu Anadolu Projesi, **DAT** Doğu Afrika Topluluğu, **DÇM** Dövize Çevrilebilir Mevduat, **DDB** Dernekler Dairesi Başkanlığı, **DDK** Devlet Denetleme Kurulu, **DDY** (a) Devlet Deniz Yolları (b) Devlet Demir Yolları, **DEÜ** Dokuz Eylül Üniversitesi, **DGK** Dünya Gıda Konseyi, **DGM** Devlet Güvenlik Mahkemesi, **DGÖ** Dünya Gümrük Örgütü, **DGS** Dikey Geçiş Sınavı, **DİB** Diyanet İşleri Başkanlığı, **DİE** Devlet İstatistik Enstitüsü, **DMO** Devlet Malmze Ofisi, **DNA** Deoksirübo nükleik asit, **DPB** Devlet Planlama Başkanlığı, **DPT** Devlet Planlama Teşkilatı, **DSİ** Devlet Su İşleri, **DSO** Devlet Sanayi Ofisi, **DSÖ** Dünya Sağlık Örgütü, **DSP** Demokratik Sol Parti, **DTM** Dış Ticaret Müsteşarlığı, **DTÖ** Dünya Ticaret Örgütü, **DTP** Demokrat Türkiye Partisi, **EAT** Eski Anadolu Türkçesi, **EBF** Eğitim Bilimleri Fakültesi, **EFT** Elektronik Fon Transferi, **EGM** Emniyet Genel Müdürlüğü, **FAB** Federal Araştırma Bürosu, **FBA** Fransız Basın Ajansı, **FKB** Fizik, Kimya, Biyoloji, **FKÖ** Filistin Kurtuluş Örgütü, **GAP** Güneydoğu Anadolu Projesi, **GBT** Genel Bilgi Taraması, **GDO** Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar, **GİB** Gelir İdaresi Başkanlığı, **GOÜ** Gaziosmanpaşa Üniversitesi, **GTÖ** Gıda ve Tarım Örgütü, **GYD** Görüntülü yoğun disk, **HGK** Harita Genel Komutanlığı, **HGM** Haberleşme Genel Müdürlüğü, **İBB** İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **IDT** İktisadi Devlet Teşekkülleri, **İEÜ** İzmir Ekonomi Üniversitesi, **İGM** İlköğretim Genel Müdürlüğü, **İHB** İnsan Hakları Başkanlığı, **İHD** İnsan Hakları Derneği, **İHF** İstanbul Hukuk Fakültesi, **İKB** İslam Kalkınma Bankası, **İKÖ** İslam Konferansı Örgütü, **İKÜ** İstanbul Kültür Üniversitesi, **İKV** İktisadi Kalkınma Vakfı, **İSO** İstanbul Sanayi Odası, **İTB** İstanbul Ticaret Borsası, **İTO** İstanbul Ticaret Odası, **İTÜ** İstanbul Teknik Üniversitesi, **JGK** (a) Jandarma Genel Komutanı (b) Jandarma Genel Komutanlığı, **JHY** Japon Hava Yolları (Japan Airlines), **KBB** Kulak, Burun, Boğaz, **KDV** Katma değer vergisi, **KED** Kablosuz Erişim Düzeneci, **KHK** Kanun hükümde kararname, **KHÜ** Kadir Has Üniversitesi, **KİK** (a) Kamu İhale Kurumu (b) Kamu İktisadi Kuruluşları, **KİT** Kamu İktisadi Teşekkülü, **KKB** Karayip Kalkınma Bankası, **KKK** (a) Kara Kuvvetleri Komutanlığı (b) Kara Kuvvetleri Komutanı, **KMÜ** Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, **KOİ** Kamu Ortaklığı İdaresi, **KSK** Karşıyaka Spor Kulübü, **KTÜ** Karadeniz Teknik Üniversitesi, **LCV** Lütfen cevap veriniz, **LYS** Lisans Yerleştirme Sınavı, **LYV** Lütfen Yanıt Veriniz, **MAÖ** Merkezî Antlaşma Örgütü, **MAÜ** (a) Mardin Artuklu Üniversitesi (b) Muş Alparslan Üniversitesi, **MEB** Millî Eğitim Bakanlığı, **MGK** Milli Güvenlik Kurulu, **MHP** Milliyetçi Hareket Partisi, **MKB** Millî Kütüphane

Başkanlığı, **MKS** Metre-Kilogram-Saat, **MKÜ** Mustafa Kemal Üniversitesi, **MPM** Millî Prodüktivite Merkezi, **MSB** Millî Savunma Bakanlığı, **MSÜ** Mimar Sinan Üniversitesi, **NKÜ** Namık Kemal Üniversitesi, **NSB** Nitelikli Sanayi Bölgeleri, **OGM** (a) Orman Genel Müdürlüğü, (b) Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, **OMÜ** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, **OSB** Organize Sanayi Bölgesi, **ÖDP** Özgürlük ve Dayanışma Partisi, **ÖİB** Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, **ÖSS** Öğrenci Seçme Sınavı, **ÖTV** Özel Tüketim Vergisi, **ÖYK** Özelleştirme Yüksek Kurulu, **ÖYS** Öğrenci Yerleştirme Sınavı, **ÖZİ** Özürlüler İdaresi Başkanlığı, **PTT** Posta, Telgraf, Telefon, **RNA** Ribo nükleik asit, **RYD** Reklam Yazarları Derneği, **SBF** Siyasal Bilgiler Fakültesi, **SBS** Seviye Belirleme Sınavı, **SDÜ** Süleyman Demirel Üniversitesi, **SEK** Süt Endüstrisi Kurumu, **SGK** (a) Sosyal Güvenlik Kurumu (b) Sahil Güvenlik Komutanlığı, **SHÖ** Sivil Havacılık Örgütü, **SKT** Son kullanma tarihi, **SPK** Sermaye Piyasası Kurulu, **SSK** Sosyal Sigortalar Kurumu, **SSM** Savunma Sanayi Müsteşarlığı, **STB** Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, **STK** Sivil Toplum Kuruluşu, **STÖ** Sivil Toplum Örgütü, **TAA** Türkiye Adalet Akademisi, **TAO** Türk Anonim Ortaklığı, **TAŞ** Türk Anonim Şirketi, **TBB** (a) Türkiye Bankalar Birliği (b) Türkiye Barolar Birliği, **TBL** Türkiye Basketbol Ligi, **TCK** (a) Türkiye Cumhuriyeti Karayolları, (b) Türk Ceza Kanunu, **TDİ** Türkiye Denizcilik İşletmeleri, **TDK** Türk Dil Kurumu, **TED** Türk Eğitim Derneği, **TEK** Türkiye Elektrik Kurumu, **TEV** Türk Eğitim Vakfı, **TGC** Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, **TGS** Türkiye Gazeteciler Sendikası, **THA** Türk Haberler Ajansı, **THK** (a) Türk Hava Kurumu (b) Türk Hukuk Kurumu, **THS** Türk Havacılık Sanayii, **THY** Türk Hava Yolları, **TİM** Türkiye İhracatçılar Merkezi, **TİP** Türkiye İşçi Partisi, **TKB** (a) Türkiye Kalkınma Bankası (b) Türk Kadınlar Birliği, **TKF** Toplu Konut Fonu, **TKİ** Türkiye Kömür İşletmeleri, **TKP** Türkiye Komünist Partisi, **TMK** Türk Medeni Kanunu, **TMO** Toprak Mahsulleri Ofisi, **TÖÜ** Turgut Özal Üniversitesi, **TPE** Türk Patent Enstitüsü, **TSE** Türk Standartları Enstitüsü, **TSİ** Türkiye saati ile, **TSK** Türk Silahlı Kuvvetleri, **TTB** Türk Tabipleri Birliği, **TTK** (a) Türk Tarih Kurumu (b) Türkiye Taşkömürü Kurumu, **TUS** Tıpta Uzmanlık Sınavı, **TYS** Türkiye Yazarlar Sendikası, **UAT** Uluslararası Af Teşkilatı, **UBB** Uluslararası Basın Birliği, **UBE** Uluslararası Basın Enstitüsü, **UBF** Uluslararası Basketbol Federasyonu, **UÇÖ** Uluslararası Çalışma Örgütü, **UDÖ** Uluslararası Denizcilik Örgütü, **UEA** Uluslararası Enerji Ajansı, **UFF** Uluslararası Futbol Federasyonu, **UFK** Uluslararası Finansman Kurumu, **UKA** Uluslararası Kalkınma Ajansı, **UKK** Uluslararası Kızılhaç Komitesi, **UMT** Uluslararası Mülteci Teşkilatı, **UOK** Uluslararası Olimpiyat Komitesi, **UÖB** Uluslararası Ödemeler Bankası, **UPB** Uluslararası Posta Birliği, **UPF** Uluslararası Para Fonu, **USF** Uluslararası Satranç Federasyonu, **USÖ** Uluslararası Standartlar Örgütü, **UŞM** Ulusötesi Şirketler Merkezi, **UTM** Uluslararası Ticaret Merkezi, **UTO** Uluslararası Ticaret Odası, **UYB** Uluslararası Yazarlar Birliği, **ÜFE** Üretici fiyatları endeksi, **VGM** (a) Vakıflar Genel Müdürlüğü (b) Verimli Genel Müdürlüğü, **YAŞ** Yüksek Askeri Şûra, **YDK** Yüksek Denetleme Kurulu, **YDS** Yabancı Dil Sınavı, **YGS** Yükseköğretime Geçiş Sınavı, **YPK** Yüksek Planlama Kurulu, **YSK** Yüksek Seçim Kurulu, **YTL** Yeni Türk lirası, **YTÜ** Yıldız Teknik Üniversitesi, **YYÜ** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, **ZKÜ** Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, **ZMO** Ziraat Mühendisleri Odası (Σ 250).

Türkçenin sözcükteki 250 adet büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimde kodlanan yazıbirimler ve konumları incelendiğinde <ş> yazıbiriminin ilk konumda, <l> yazıbirimin orta konumda, <z> yazıbiriminin orta ve son konumda, <h>, <j>, <n> ve <r> yazıbirimlerinin son konumda bulunmadığı belirlenmiştir. Ayrıca <ü> yazıbirimi de orta konumda bulunmamakta, <i> yazıbirimi ise bu kısaltmabirimlerde hiç yer almamaktadır. <ğ> yazıbirimi de *MĞÜ* (Muğla Üniversitesi) ve *NGÜ* (Niğde Üniversitesi) örneklerinde iki kez görülse de, bu birim sadece başın tümleci olan adların içinde geçen bir yazıbirimdir.

Veritabanımızı oluşturan büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimler arasında, Türkçenin ses örüntüsüne bağlı olarak içlerinde (kuşkusuz Türkçenin ses örüntüsünde göre uygun konumda) bir ünlü⁴ barındırmalarıyla çoğu zaman bir sözcük gibi sesletilebilen kısaltmabirimler (örn. *ATO*, *BİK*, *ÖZÜ*) bulunmaktadır. Bir kısaltmabirimin sözcük gibi sesletilebilmesinin, o kısaltmabirimin gerçekten bir sözcükle eşleştirilmesi eğilimine yol açacağını ya da bir sözcüğü çağırıştırabileceğini söylemek yanlış olmaz. Sözcülemi *YAŞ* (Yüksek Askeri Şûra) kısaltmabirimi, Türkçenin sözcükte bulunan üç yazıbirimli bir *gerçek sözcüğe* (actual word) de gönderimde bulunduğu için⁵, bu kısaltmabirim söz konusu gerçek sözcüğün anlamları ile eşleştirilebilir.

Alanyazındaki tüm çalışmalar, kısaltmabirimleri kullanıldıkları bağlamdan bağımsız olarak incelemekte ve çözümlenmekte, kısaltmabirimlere ilişkin sınıflamalar da bu birimlerin biçimleniş biçimlerine odaklanmaktadır. Oysaki, özellikle kısaltmabirimde yer alan her yazıbirimin bir açılımının olduğu 250 büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimin birer öbek oluşturdukları ve hatta bunların AÖ oldukları (kuşkusuz *LCV* Lütfen cevap veriniz, *MKS* Metre-Kilogram-Saat vb. türünden kısaltmabirimler bu genellemenin dışında yer almaktadır) açıktır. Üç yazımsal sözcüklü kısaltmabirimlerden oluşan bu AÖ'lerde öbek sınırlarının tartışılması, Türkçede kısaltmabirimlerin dil-içi yapılanışının ortaya koyulması açısından oldukça önemlidir. Bu noktada Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimlerin listelenmesinde bağlam bağımsız bir yol izlenmesinin doğal bir sonucu olarak öbek biçimindeki açılımların yorumlanmasında *ayraçlama çatışması* (bracketing paradox) bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Sözcülemi *SPK* kısaltmabirimiyle temsil edilen *Sermaye Piyasası Kurulu* AÖ'nün [[Sermaye Piyasası] Kurulu] biçiminde oluşum gösterdiği {-sl} biçimbiriminin hem konumu hem de anlamsal yapılanmadaki rolü nedeniyle açıktır. Ne var ki *UYB* kısaltmabirimiyle temsil edilen *Uluslararası Yazarlar Birliği* gibi bir AÖ'nün, konuşucular tarafından nasıl işlenerek açıldığı bu kadar belirli değildir. Bu belirsizliğin nedeni, ilgili kısaltmabirimin hem [Uluslararası [Yazarlar Birliği]] biçiminde hem de [[Uluslararası Yazarlar] Birliği] biçiminde işlenmeye olanak tanınmasıdır. Bu yönüyle, söz konusu türden bir kısaltmabirimde "uluslararası" sıfatının "yazarlar" adını mı yoksa "yazarlar birliği" ad öbeğini mi nitelediği belirsiz olacaktır. Şimdi bu örneğimizi yapay bir kısaltmabirim üzerinden görselleştirerek ele alalım. Örneğin "Malzeme Tasarımı Referansları" gibi bir AÖ, *[Malzeme] Tasarımı Referansları] olarak değil, [[Malzeme Tasarımı] Referansları] olarak ayraçlanır. Diğer bir deyişle konuşucunun zihninde *[Tasarımı Referansları] biçiminde var olan bir öbektan söz edilemez gibi görünür; dolayısıyla örnek kısaltmabirim bileşenlerinin dizimsel ilişkilerinin şöylesi bir yolla değerlendirilmesi gerektiği düşünülebilir:

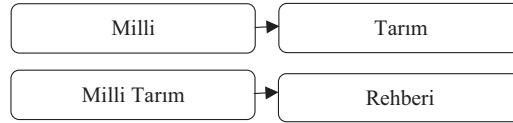
4 Türkçede kimi sesler doğrudan çıkış biçimlerine göre sesletilemediklerinden, yalnızca yanlarına bir ünlünün getirilmesiyle sesletilebilir duruma getirilen kısaltmabirimler bulunmaktadır (örn. *BDT*, *TYŞ*). Söz konusu ünlü genellikle /e/, dil-dışı gerekçelerle de kimi zaman /a/ dir. İlgili tartışmalar sıklıkla /k/ ve /h/ sesbirimlerinin kısaltmabirimlerdeki sesletimi üzerinden ilerlemektedir. Ayrıntılar için Gürsoy-Naskali (1995) ve Pekacar'ın (2004) çalışmalarına bakılabilir.

5 yaş (I) a. 1. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, 2. Yaşamın çeşitli evrelerinden her biri, çağ. 3. Bir kurum, bir kuruluş, düzen vb.nin kurulduğundan bu yana geçen zaman. 4. *gökb.* Bir gök cisminin oluşmaya başladığı günden bugüne dek geçirdiği zaman süresi. yaş (II) öna. 1. Nemli, ıslak. 2. Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurulumamış, kurutulmamış, taze. 3. Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, gözyaşı. 4. öna. argo Kötü, korkulu, zor (Dil Derneği, 2012: 1851).

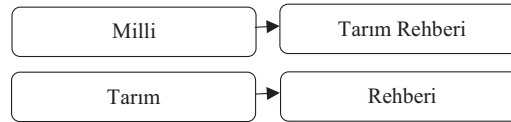
Öbek Sınırlarına Göre Dizimsel İlişki Değerlendirme Ölçütü

(1) (i) Ayraçlama çatışkısı olan örneklerde;

a. [[Milli Tarım] Rehberi]

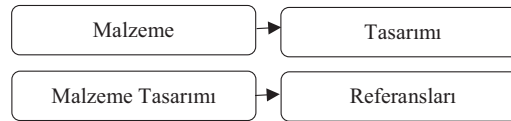

b. [Milli [Tarım Rehberi]]

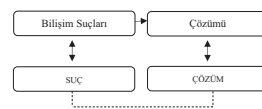
(ii) Ayraçlama çatışkısı olmayan örneklerde;

c. [[Malzeme Tasarımı] Referansları]

Ayraçlama çatışkısı olan örneklerde (1ia ve 1b) türünden ölçütler oldukça akla yatkın görünür; çünkü neredeyse tüm kurucuların bir-birleriyle olan dizimsel ilişkisi sınanabilir. Sözelimi MİLLİ ile TARIM, TARIM ile REHBER kavramlarının yanyanalığının nedenselliği tartışılabilir. Ayraçlama çatışkısı olmayan örneklerde ise öbek içindeki birimlerin aynı ya da benzer olma olasılığı oldukça düşüktür. Örneğin, MALZEME ve TASARIM kavramlarının dizimsel düzlemde bir araya gelerek REFERANS kavramıyla aynı AÖ içerisinde yer alma olasılığının düşük olacağını tahmin etmek hiç de zor değildir. Her ne kadar Sinclair (1966), dilde pek karmaşık seçeneğin bir araya gelebilme potansiyelinin olduğunu, bu nedenle de olası olmayan eşdizimlemenin bulunmadığını savunsa da, bu düşük olasılık TASARIM VE REFERANS arasında belki de hiçbir ilişki kurulamamasına neden olacaktır. Ancak, söz konusu kavramların sıklığının açılımlardaki birlikteliklerin de hesaba katılarak ölçümlenmesi yoluyla dizimsel birliktelik ile yeğlenen önceleme arasındaki ilişkinin sınanmasında eksik ya da hatalı değerlendirmelere gidilmesi önleneyecektir. Sözelimi, öbek sınırları çerçevesinde yürütülecek bir tartışmada (2) örneğindeki gibi bir açılım içerisindeki suç kavramının ÇÖZÜM kavramıyla zihinsel yanyanalığına dair ipuçlarını gözden kaçırmamak böylesi bir ölçümlemeyle mümkün olacaktır. Daha açık bir deyişle, bu gibi bir tartışmada ilgili kavramlar arasındaki zihinsel yanyanalığın saptanması için yalnızca öbek sınırlarını gözetmek yeterli olmayacak, açılımdaki birlikteliğin de gözetilmesi gerekecektir:

(2) [[Bilişim Suçları] Çözümü]

Çoklu yapıya sahip eşdizimsel birlikteliklerin⁶ değerlendirilmesinde, yine yalnızca öbek sınırları gözetilirse, bir araya gelme olasılıkları ilk bakışta çok düşük görünen çoklu dizimsel birlikteliklerin nedenliliği de tartışılmaz duruma gelebilir. Sözelimi, beklenmedik bir biçimde "Kara Jeologları Listesi" gibi bir açılımın karşımıza çıkması durumunda, bu açılımın sıklığı bulunduğu dizelgeye göre yüksek olursa, yalnızca öbek sınırları gözetilerek söz konusu AÖ'deki eşdizimlilik ilişkileri [[Kara Jeologları] Listesi] çerçevesinde incelenecektir. Burada ayraçlama çatışkısı da bulunmadığından, (1iic)'de gösterilen türden bir çözümleme dizgesine bağlı kalınacak; dolayısıyla olası üçlü (2+1) bütüncül ilişkinin değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.

Sonuç

Dilde yer alan dilsel birimleri olduklarından daha kısa biçimde kodlama anlamına gelen kısaltma işleminin sonucunda ulaşılan çıktılar kısaltmabirimlerdir. Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimli kısaltmabirimlerin dökümünü yapmanın ve bu birimlerin öbek sınırı çerçevesinde hatlarının çizilmesiyle kavram ilişkileri bağlamında tartışılmasının amaçlandığı bu çalışmada, bu amaç doğrultusunda daha önce belirtilen ölçütler çerçevesinde gerçek ve yapay kısaltmabirimler üzerinden incelemeler yapılmıştır.

Çalışmamızın bulgularını paylaştığımız bölümde, gerçek ve yapay kısaltmabirim örnekleri üzerinden yürüttüğümüz tüm tartışmalar, kısaltmabirimlerin sözdizimsel olarak bağımlı oldukları öbek sınırlarının dışında; dolayısıyla yatay eksenindeki çizgisel birliktelik (linear co-occurrence) gözetilmesiyle denetlenmelerinin daha akılcı olacağını göstermiştir. Ne var ki, şöylesi bir örnekte tersi bir durumla karşı karşıya kalılabileceği düşünülmektedir. Sözelimi, KMS kısaltmabiriminin açılımı *Kurumlar İçeri Merkezi Eleme Sınavı* olarak

6 Alanyazında çoklu yapıya sahip eşdizimsel birliktelikler; sözlüksel paketler (lexical bundles-Biber & Conrad, 1999), kümeler (clusters-Kenny, 2000), çöksözcüklü diziler (mult-word strings-Mauranen, 2000), eşdizimsel zincirler (collocational chains-Hausmann, 2004), edizimsel kümeler (collocational clusters-Spohr, 2005) olarak terimleştirilmiştir.

tanıtlanmaktadır. Böylesi bir açılımda ilk bakışta kısaltmabirimdeki *K* bileşeninin *Kurumlar*, *M* bileşeninin *Merkezî*, *S* bileşeninin ise *Sınavı*'nı temsil ettiği düşünülebilir ve bu gibi bir uslamalamanın sonucunda da sığ bir çıkarımla açılımda yer alan *İçi* ve *Eleme* birimlerinin kısaltmabirime alınmadığı söylenebilir. Oysa, söz konusu kısaltmabirimdeki öbek kurucuları, açılımda yer alan *Kurumlar* birimi değil [*Kurumlar İçi*] AÖ'sü, *Sınavı* birimi değil [*Eleme Sınavı*] AÖ'südür. Dolayısıyla, öbekteki ana kavramsal kurucular he ne kadar *KURUM*, *MERKEZ*(î) ve *SINAV* olarak genellenme eğilimi gösterse de, kısaltmabirim bileşen açılımlarının *sözdizimsel olarak bağ(ım)lı* (syntactically-bound) oldukları öbek sınırları çerçevesindeki birimsel birliktelikleri, hem konuşucuların zihninde olduğu varsayılan eşdizimliler hakkında bilgi verecek hem de kısaltmabirim oluşturma işleminde tutarlı bir yol izlenmesine katkı sağlayacaktır. Böylesi bir değerlendirmenin katkılarını daha açık bir biçimde görmek için başka bir örnekten daha yararlanalım ve Türkçedeki büyükçül üç yazıbirimden oluşan kısaltmabirim açılımlarında 25 adet görülen *Genel Müdürlüğü* öbeğinin kısaltmabirim bileşeni olarak farklı biçimlerde temsil edildiği şu örneklerle göz atalım:

(3) (i) GM → Genel Müdürlüğü (Σ 13)

ÇGM Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, **EGM** Emniyet Genel Müdürlüğü, **HGM** Haberleşme Genel Müdürlüğü, **İGM** İlköğretim Genel Müdürlüğü

KGM Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü, **MGM** (a) İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (b) Maliye Bakanlığı Muhasabat Genel Müdürlüğü, **OGM** (a) Orman Genel Müdürlüğü (b) Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, **SGM** Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü, **TGM** Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, **VGM** (a) Vakıflar Genel Müdürlüğü (b) Verimli Genel Müdürlüğü

(ii) G → Genel Müdürlüğü (Σ 2)

İSG İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, **İTG** İç Ticaret Genel Müdürlüğü

(iii) Ø → Genel Müdürlüğü (Σ 10)

CTE Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, **ÇED** Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, **DMİ** Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, **DSİ** Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, **EBK** Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü, **MPİ** Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, **MTA** Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, **TAU** Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, **TKB** Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü, **YSE** Yol, Su, Elektrik Genel Müdürlüğü

(3i-iii)'de yer alan örneklerdeki kısaltmabirimlerde aynı öbeğin farklı biçimlerde temsil edilmesi, öbek sınırları ve kavram ilişkileri başta olmak üzere pek çok açıdan çözümlenmeye muhtaç görünmektedir. Kuşkusuz, bundan sonraki çalışmalarda bu türden biçimlenmelerin olası nedenleri kavramsal düzlemde tartışılabilir ve bu tartışmaların sonuçları hem yapısal düzlemde ayraçlama çatışması hem de birimlerin zihinsel birlikteliği çerçevesinde değerlendirilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author declares that they have no competing interest.

Funding: The author declares that this study had received no financial support.

Kaynaklar

- Atabay, N., Çam, A., & Özel, S. (1980). Türkçede kısaltmalar sorunu. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 41(348), 576–580.
- Biber, D., & Conrad, S. (1999). Lexical bundles in conversation and academic prose. *Language and Computers*, 26, 181–190.
- Can, Ö., & Gözel, E. (2022). Dilde kısaltma olgusu: Türetimsel biçimbilimin karmaşık bir süreci. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 505–525. [CrossRef]
- Dil Derneği. (2012). Yaş. Dil Derneği Türkçe Sözlük içinde (ss. 1851). *International Journal of Language Academy*, 5(7), 441–448.
- Dil Derneği, (t.y.). Kısaltmalar Dizinesi. <http://www.dildernegi.org.tr/TR,278/kisaltmalar-dizinesi.html> adresinden erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Kısaltmalar Dizini. <https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/kisaltmalar-dizini> adresinden erişilmiştir.
- Gemalmaz, E. (1979). *Kısaltmalar*. <http://efrasiyap.tripod.com/yazilar/yazilar.html>. 19.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Gül, R. (2017). Rus ve Türk dilinde kullanılan kısaltmaların tarihi üzerine bir inceleme. *İdil Dergisi*, 6(30), 485–496.
- Gürsoy-Naskali, E. (1995). Türkiye Türkçesinde büyük harfli kısaltmalar (Akronimler). *Bir Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4, 77–90.
- Hausmann, F. J. (2004). Was sind eigentlich Kollokationen? In K. Steyer (Ed.), *Wortverbindungen - Mehr oder weniger fest* (ss. 309–334). Institut für Deutsche Sprache Jahrbuch 2003, 2004.
- Jones, S., & Sinclair, J. M. (2012). English lexical collocations-A study in computational linguistics. *Classiques Garnier*, 1974(24), 17–63.
- Kenny, D. (2000). Lexical hide-and-seek: Looking for creativity in a parallel corpus. In M. Olohan (Ed.), *Intercultural faultlines. Research models in translation studies I: Textual and cognitive aspects* (pp. 93–104). Routledge.
- Mauranen, A. (2000). Strange strings in translated language: A study on corpora. In M. Olohan (Ed.), *Intercultural faultlines. Research models in translation studies I: Textual and cognitive aspects* (pp. 119–141). Routledge.

- Özşahin, M. (2017). Kısaltmalar, kırpma sözler ve yapı özellikleri. *International Journal of Language Academy*, 5(7), 441–448.
- Pekacar, Ç. (2004). *Büyük Harfli Kısaltmalarda /k/ Harfinin Okunuşu*. V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (ss. 2443–2460), Düzenleyen: Türk Dil Kurumu Ankara. 20-26 Eylül 2004.
- Sinclair, J. (1966). Beginning the study of lexis. In C. E. Bazell, C. Catford, M. A. K. Halliday & R. H. Robins (Eds.). *Memory of J. R. Firth* (pp. 410–430). Longmans.
- Smadja, F. (1993). Retrieving collocations from text: Xtract. *Computational Linguistics*, 19(1), 143–178.
- Spohr, D. (2005). *A description logic approach to modelling collocations* (Diplom Thesis). Universität Stuttgart.
- Üstünova, M., Üstünova, K., Aydın, H., Akkök, M., Berberoğlu, G. Ç., & Akgün, N. (2009). İş yeri adlarında kısaltmaların kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 4(8), 57–66.